

11 Uudenkylän Rautatiepuistot

Uuteenkylään ei tarvitse perustaa puistoja, ne ovat valmiina luonnostaan Lahden kaupungin ja muiden yhteisöjen mailla. Puistot voidaan merkitä asemakaavaan ja saattaa näin lopullisesti yleiseksi kaunistukseksi ja asukkaiden nautittaviksi. Uudenkylän puistot kertovat monta Pietarinradan historiaan suoraan liittyvää tai sitä sivuavaa kertomusta. Rautatien rakenteiden muuttuessa puistotkin ovat muuttuneet, osaksi kadonneetkin tai jopa komistuneet. Puolentoistasadan vuoden rautatie- ja asutushistoriaa voi lukea Uudenkylän Rautatiepuistoista kumpaankin suuntaan. Lähtökohta on säilyttää tässä nimetyt puistot ennallaan tekemättä niistä "puistoja". Hallinnollinen perustamispäätös ei maksa mitään nyt eikä tulevaisuudessa.

Perustettavat puistot ovat:

Asemanpuisto

Asemanpuisto edustaa Uudessakylässä arvokasta rautatiekulttuuria alun perin 3. luokan aseman tyyppillisessä historiallisessa ympäristössä. Puisto rakenteineen on säilynyt yllättävän hyvin alkuperäisessä muodossaan, mutta vaatii myös korjauksia ja hoitotoimia.

Asemanpuiston keskeiset rakenteet ovat pitkä kivetty pääraiteen I matkustajalaituri rautatieaseman itäpuolella sekä sitä tukeva korkea kivimuuri ja reunustava puistokujanne Uudenkyläntien ent. valtatie 12 Lahti–Kouvola vieressä. Asemalta lukien kasvaa ensin suuri lehmus linja-autopysäkin kohdalla ja sen jälkeen kahdessa rivissä yhteensä seitsemän vaahteraa, neljä laiturimuurin ja kolme tien puolella. Ent. paljon käytetty kävely- ja pyöräilypolku puistopuiden välissä on ruohottunut. Uudenkyläntien levennys ja nosto etenkin 1980-luvulla on vaurioittanut puistoa. Puita on kaadettu aseman puoleisesta päästä, mutta tilalle on kasvanut jo kookkaita koivuja. Puistopuiden varttumista voidaan arvioida vanhoista valokuvista. Eniten puistoon vaikutti radanvarsihakkuu 2015, mistä on erillinen kuvaus [RADANVARSIHAKKU].

Asemanpuiston historiaan kuuluvat vuoden 1918 sodan loppuvaihe huhtikuussa, Uudenkylän taistelu ja siinä kaatuneiden saksalaisten sotilaiden hautapaikan erikoiset vaiheet.

Laiturimuurin keskiosassa sijaitsevat alkuperäiset jykevät kiviportaat Asemanpuiston poikki laiturimuurin ja Uudenkyläntien välillä. Alkuaan portaat palvelivat kulkutienä matkustajien puuceehen, mikä sijaitsi tuossa kohdin päälaituria. Kun asema toimi talvisodan tuhopommituksen jälkeen väliaikaisissa tiloissa vastapäisessä Peltolan kauppatalossa, junanlähettäjänsä suorin tie matkustajalaiturille kulki kiviportaiden kautta, joskin kampiasetinlaite sijaitsi entisessä paikassaan tuhoutuneen asemarakennuksen kohdalla. Portaiden itäreunan kiveys on säilynyt, länsireunasta vaurioitunut, ja porraskivet on poistettu. Päälaiturin länsipäätä nostettiin 1979, kun sähköistettyä taajamajunaliikennettä varten rakennettiin korkeat laiturit. Alkuperäistä laiturikiveystä on säilynyt näytteeksi itäpäässä reunamuurin puolella.

Pitkän päälaiturin ja Asemanpuiston itäpäässä näkyy yhä maitolaiturin paikka Haikarin kauppatalon kohdalla. Jäljellä ovat vielä maatuneet nousuluiskat molemmin puolin suoraan Uudenkyläntieltä ja tien vastainen korkea, puustottunut kivipengerrys.

Uudenkylän asemalla Asemanpuiston länsipäässä on sijainnut kaksi kioskia. Ensimmäisen rakennutti heti viime sotien jälkeen kauppias Pulkka, jonka liike sijaitsi Heinolantien alussa (ent. Heinosen ja Inkisen kauppa). Pulkan kioski toimi noin 1945-1955. Kioskille ei ollut suoraa yhteyttä laiturilta, vaan se oli rakennettu maanpinnan tasoon. Seuraavan kioskin samaan paikkaan rakennutti 1951 Suomen Punaisen Ristin (SPR) Nastolan osasto. SPR:n kioski sijaitsi välittömästi aseman itäpuolella suunnilleen nykyisen linja-autopysäkin kohdalla päälaiturin puistokujan länsipäässä laiturimuurin ja Kouvolantien valtatie 12 Lahti-Kouvola (Uudenkyläntie) välissä, julkisivu kohti aseman itäpäädyn kiviportaita ja sisäänkäyntiä odotussaliin. Kioski oli kookas rakennus, korkeakin, sillä laiturin reunakiveyksineen oli noin metrin korkuinen. Suorakaiteen muotoinen puurakennus sijaitsi poikittain rataa nähden, julkisivu länteen asemalle päin. Pohjoispääty nojasi rataa matkustajalaiturin kivimuurin tasossa. Laiturilta johti käynti kannatinpylväiden reunustamasta aukosta suoraan katetulle, avoimelle terassille. SPR:n kioski säilyi vielä rataosan Lahti-Kouvola perusparannuksessa 1960-luvulla ja laiturin noston yhteydessä, mutta viimein se purettiin syksyllä 1970.

Rautatiematkustajien yleisvälttämätön puucee "För damer/För män" sijaitsi päälaiturin pitkän kivimuurin keskivaiheilla Asemanpuiston puistokujanteen itäpäässä. Sinne nousivat jo kiviportaat Uudenkyläntieltä. Puucee alkuperäisessä paikassaan, ennen uuden sijoittamista asemarakennuksen länsipuolelle, pilkottaa joissakin vanhoissa valokuvissa:

Aseman alkuperäinen puucee näkyy talvikuvassa pitkän matkustajalaiturin itäpäässä samassa linjassa kuin luminen maitolaituri, lähinnä ratapihan itäpään vaihteet 4 ja 6. Aika on ennen vuotta 1940, sillä talvisodassa tuhoutunut asemarakennus kohoaa taustalla. Kokoelma Arno Jarla (osasuurennus).

Uudenkylän rautatieasema ja Asemanpuisto ratapihan pohjoispuolelta. Raiteelta 5 on aurattu puolen metrin paksuinen lumikerros. Uusikylä 2010-02-12. 5651.

Vasen kuva. Asemanpuiston kaksirivinen puukujanne ja puolimetrisen hankeen aurattu huoltotie ent. matkustajalaiturilla asemarakennuksen suuntaan. Uusikylä 2010-03-05. 6388. Oikea kuva. Asemanpuiston kaksirivinen puukujanne ja matkustajalaiturin kivimuuri aseman suuntaan, vas. linja-autopysäkki matkustajineen Lahden suuntaan. Kujanteen päähän on kasvanut koivuja alkuperäisten puistopuiden, yhden lehmuksen ja seitsemän vaahteran, jatkoksi. Uusikylä 2009-02-13. 1942.

Lehtevä Asemanpuisto Uudenkyläntien ja Pietarinradan välissä aseman kohdalta itäsuuntaan. Pysäkillä odotetaan linja-autoa Lahteen. Koira johdattaa tottuneesti taluttajansa puiston varjoon. Tämä näkymä muuttui rajusti radanvarsihakkuussa 2015. Uusikylä 2008-07-28. 106.

Asemanpuiston vehreyden keskellä laiturimuurin kyljessä kasvaa myös satoisa omenapuu. Lahden kaupunginmuseon asiantuntija FT Riitta Niskanen kertoi, että mahdollisesti kysymyksessä on rautateiden alkuperäislaji, rautatienomenapuu *Malus 'Hyvingiensis'*, vaikka puu ahtaassa kasvupaikassa kilpaillessaan näyttää menettäneen tyypillisen kasvumuotonsa. Sellainen pyöreälatvusmuotoinen yksilö kasvoi joka tapauksessa lännempänä rautatiealueella Uudenkyläntien vieressä aurinkoisella piennarmaalla viistoon Soinin korjaamo vastapäätä. Pietarinradan asemille perustettiin puistojen lisäksi myös puutarhoja, kuten Uudenkylän alun perin 3. luokan asemalle. Uusikylä 2008-09-04. 122.

Väylävirasto tuotti 2021 selvityksen rataosan Lahti–Kouvola kulttuurihistoriallisista kohteista. Selvitykseen sisältyy pääpiirteisiä tietoja myös tämän teoksen aihepiiristä, kuten Uudenkylän Asemanpuistosta. [Ruotsalainen, Roosa. 2021. Lahti–Kouvola -rataosuuden kulttuurihistoriallisten kohteiden inventointi. Väyläviraston julkaisuja 3/2021. Väylävirasto. Helsinki.].

https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/180370/vj_2021-03_972-952-317-838-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vasen kuva. Asemanpuiston kujanne itäpäästä kohti asemarakennuksen itäpäätyä postilaatikoineen. Tätä kujannetta käyttivät Asemanseudun asukkaat aikoinaan päivittäin ees taas kulkiessaan, kun haluttiin väistää valtatie 12 Lahti–Kouvola liikennettä edes kappaleen matkaa – eikä jalkakäytävää ole Uudenkyläntiellä vielääkään. Oman aikansa kelpo kevytväylä oli silloin kulunut maahan paljaaksi ja sileäksi. Siinä jokainen koulupoika kiihdytti pyöränsä hetkeksi kunnon vauhtiin. Sittemmin kujanne ruohottui umpeen etenkin sen jälkeen, kun väistämisen tarve väheni 1980-luvulla uuden valtatie vietyä vilkkaimman osan ajoneuvoliikenteestä. Aseman päälaiturin kivimuuri oik. on yhä jäljellä alkuperäisenä rautatiekulttuurin muistomerkkinä. Sellainen on koko Asemanpuisto yhtenä Uudenkylän kulttuurihistorian parhaiten säilyneenä paikkana. Nykyaika eli pikajuna P 32 Tolstoi Moskova–Helsinki ohittaa, veturina poikkeuksellisesti Sr2 (tavallisesti Sr1). Uusikylä 2008-05-03 la.

Oikea kuva. Ratakasvi ketohärkki *Cerastium arvense* kasvaa runsaana näyttävästi Asemanpuistossa kuten yleisesti muuallakin Asemanseudulla, tässä Uudenkyläntien valtatie 12 Lahti–Uusikylä ja laiturimuurin välissä linja-autopysäkin itäreunan kohdalla ent. kulkupolun paikassa, mikä käyttämättömänä on vehreytynyt. Taajamajuna H 325 Lahti–Kouvola Sm2 6X64 ohittaa.

Vasen kuva. Asemanpuisto alkaa pukeutua syysväreihin. Uudenkyläntieltä pilkottavat vaahteroiden välistä raiteilla 3 ja 4 seisovat keltaiset raiteentukemiskoneet Ttk2-850 ja Ttk1-883. Uusikylä 2008-09-24 ke. 188.

Oikea kuva. Asemanpuisto on Uudenkylän keskustan komistus kaikkina vuodenaikoina. Ruskan värittämät vaahterat loimuavat Uudenkyläntien ja Pietarinradan välissä. Etualalla kasvaa matala siperianhernepensaiden ryhmä, minkä ohittaa InterCity IC 71 Helsinki–Kajaani Sr1. Uusikylä 2008-09-25 to. 212.

Radanvarsihakuussa käsitelty Asemanpuiston puurivistö Uudenkyläntien puolelta itäsuuntaan. Lähinnä on laiturimuurin ed. ainoa puistolehmus linja-autopysäkin kohdalla, muut ovat vaahteroita. Ohjeeni mukaan vastikään huhtikuussa karsitut puut vehreytyvät jo, samoin kuin välissä siperianhernepensas. Laiturimuri, minkä päälle on rakennettu rautatien suoja-aita, on paljastunut komeasti kauttaaltaan vähäksi aikaa. Lähinnä kurkistaa kuvaan oik. asemapäälliköntalon vaahtera. Uusikylä 2015-05-31. 1916.

Radanvarsihakkuussa uudistettu Asemanpuisto näyttäytyy Uudenkyläntieltä lumen kuorruttamana. Laiturimuuri peittyi vesakkoon jo ensimmäisenä kesänä hakkuun jälkeen, mutta on sittemmin raivattu. Taajamajuna H 311 Riihimäki–Kouvola Sm2 6X88 ohittaa. Uusikylä 2016-01-24 su. 6854.

Ketohärkki *Cerastium arvense* on viime kesän jälkeen levinnyt uuteen kasvupaikkaan Asemanpuiston kiviportaiden ylätasanteelle ent. päälaiturille suoja-aidan viereen. Aiempi esiintymä alatasanteella vaahterakujan heinikössä kukkii myös yhä, mutta tässä kasvutila on väljempi. Laiturimuurin ja porraskivien muodostamassa kivionkalossa kasvaa myös ratakasvi kivikkoalvejuuri *Dryopteris filixmas*. Uusikylä 2022-06-14. 9950.

Uudenkylän Asemanpuiston itkumuuri – Alma Sillanmäen kertomus

Uudenkylän aseman matkustajalaiturin järeärakenteisen kivimuurin ohittaa InterCity IC 4 Joensuu–Helsinki. Tässä Asemanpuiston keskiosassa vaahteralehvästön katveessa sijaitsi vuoden 1918 sodan Uudenkylän taistelussa kaatuneiden saksalaisten sotilaiden väliaikainen hautapaikka ja otettiin paikallisen pariskunnan hääkuva elokuussa 2008. Uusikylä 2008-07-08 ti. 7.

Juhani Sillanmäen mukaan hänen äitinsä Alma Sillanmäki kertoi järkyttävän muistikuvan Uudenkylän taistelussa huhtikuussa 1918 kaatuneiden saksalaisten kohtalosta:

"Äitini Alma Sillanmäki Uudestakylästä kertoi, että saksalaisten sotilaiden ruumiit haudattiin huhtikuun jälkipuoliskolla, kun maa vielä oli roudassa, ensin tilapäisesti Uudenkylän Asemanpuistoon. Se oli kylässä ainoa "virallinen valtiollinen" puistopaikka aseman korkean graniittisen laiturimuurin katveessa. Sotilaiden arkut asetettiin kivimuurin viereen, aluksi lumihankeen, yhä jäljellä olevan lehmus- ja vaahterakujanteen suojaan.

Kesään 1918 mennessä oli perustettu hautakumpu 200 metriä Uudenkylän aseman itäpuolelle harjunrinteen hongiston yläosaan rautatiemaalle. Vasta sitten sotilaiden arkut voitiin siirtää Asemanpuistosta nykyiseen hautapaikkaan. Keskellä kesää vainajista lähti voimakas haju, mitä vielä lisäsi desinfiointiaine. Hajuefekti syöpyi varmasti vahvasti arkkujen siirtoa seuranneiden kyläläisten mieleen. Alma Sillanmäki asui laiturimuuria vastapäätä Pekkalan talossa, myöhemmän Oma-Pohjan kauppatalon paikalla."

Alma Sillanmäen muistelus saksalaisten vainajien siirrosta selittää epä määräisen perimätiedon, että saksalaisten muistomerkki olisi sijainnut Uudessakylässä kahdessa paikassa, joskus myös Kouvolantien pohjoispuolella. Suuri kivi, Asemanseudun keskustalle tunnusomainen obeliski, on kuitenkin seissyt koko ajan samassa paikassa Ensimmäisen Salpausselän etelärinteen yläreunassa. Sen sijaan vainajat ovat olleet kahdessa paikassa, kahden puolen Kouvolantietä, ensin lyhyen ajan Asemanpuistossa laiturimuurin juurella ja sitten vasta nykyisen hautakummun alla, kun se oli saatu valmiiksi ja pari kolme vuotta myöhemmin vielä obeliski päälle. Tieto lisää Uudenkylän Asemapuiston arvoa: se on toiminut myös väliaikaisena hautapaikkana.

Nyky aikaan säilynyt Uudenkylän Asemanpuisto kivimuureineen sekä lehmus- ja vaahterakujanteineen säilyttää kotiseudun kulttuuriperintöä myös isänmaan vaikeista vaiheista. Asemanpuiston vaaliminen on kaikilta osin perusteltua.

Alma Sillanmäen puoliso, Juhani Sillanmäen isä Kalle Sillanmäki, veisti Hennalan vankileirillä perheelleen voirasian, minkä kannessa lukee "MUISTO HENNALASTA 1918". Taidokkaan työn voi tulkita merkinneen vangin uskoa elämän jatkumiseen sodan jälkeenkin. Tiedot ja julkaisulupa Juhani Sillanmäki. Kansi 1.

Kirvesmies Kalle Jalmary Sillanmäki (1886-1947) oli Uudenkylän Työväenyhdistyksen perustaja- ja johtokunnan jäsen. Vuoden 1918 sodan aikana hän oli kaukonäköinen, ei ampunut laukaustakaan, vaan luopui hänelle tarjotusta aseesta ja pysytteli taistelujen ajan muualla. Kalle Sillanmäki toimi punaisen Vallankumousoikeuden puheenjohtajana, mistä tehtävästä hänet vangittiin ja lähetettiin Hennalan vankileirille. Valkoisen puolen vaikuttajien lukuisien puoltavien lausuntojen jälkeen hänet kuitenkin armahdettiin tuomiostaan joulukuun 1918. Vapauduttuaan Kalle Sillanmäki asettui perheineen Uudenkylän nykyisen puhelinkeskustalon paikalla [Ratamon alapuolella] sijainneeseen asuintaloon. Viimeksi ennen sotaa hän oli tehnyt työtä rautateilla Uudessakylässä. Rauhan palattua taitava alansa ammattimies Kalle Sillanmäki kirvesmiestyökuntineen rakensi koko sotien välisen ajan isänmaansa kotiseutua. [TOPPAROIKKA 1/1996. Käsikirjoituksesta muokannut tekijä].

Muistitietoja Uudenkylän taistelusta:
KANSALAISSODASTA 100-VUOTTA-MUISTELUTILAISUUS 21.4.2018
Muistoja tuolta ajalta. Juhani Sillanmäki
<https://www.nastola.net/kulttuuritori/nastolan-sakenet/>

1

2

Saksalaisten sotilaiden väliaikainen hautapaikka Uudenkylän asemalla. Kuva 1 on otettu lumen aikaan ja kuva 2 lumen sulettua. Kuvauspaikka näyttäisi olevan Uudenkylän alkuperäisen asemarakennuksen itäpuolella, Alma Sillanmäen muisteluksen mukaisesti Asemanpuiston kohdalla. Kuvat on otettu kohtisuoraan Pietarinradalta Kouvolantielle, minkä ura kulkee taust. Kuvassa 1 lumipeite on ehkä noin 4 dm paksu arvioituna pylvästä, minkä kautta kulkee kolmilankainen aitaus molemmiin puolin hautapaikkaa laiturimuurin juurella Kouvolantien tasossa. Mielenkiintoinen on Kouvolantien eteläreunassa kulkeva ratakiskokaide. Vastaavan kaiteen jäänte löytyi nykyisen asemapäälliköntalon kohdalta tontin koilliskulmaan asti. Siitä kaide olisi kuvan mukaan jatkunut rautatiealueen reunaa pitkin vielä itäsuuntaan, mikä tuohon aikaan tuntuu mahdolliselta. Vastapäätä ei vielä ole mitään asutusta. Alma Sillanmäen asuinpaikka Pekkala sijaitisi myöhemmän Oma-Pohjan kauppatalon kohdalla. Uusikylä 1918 kokoelma Juha Gahmberg.

Nastolan kotiseutumuseossa oli ainakin vielä 1975 joitakin Uudenkylän taistelussa kaatuneiden saksalaisten puuristejä. Ehkä ne olivat peräisin Asemanpuiston väliaikaisesta hautapaikasta. [Matti Oijala].

Saksalaisten muistomerkki Uudenkylän asemalla

Uudenkylän taistelussa kaatuneiden saksalaisten sotilaiden hautakummulle Kouvolantien alapuolelle pystytettiin elokuussa 1918 muistomerkki, kiviobeliski. Siihen on hakattu tiedot taistelusta ja kaatuneista. Muistomerkin paljastustilaisuuteen Nastolan suojeluskunta asetti kunniavartion. Rivistössä näkyy myös yksi saksalainen sotilas asepuvussa kypärä päässä. Juhlapuhetta pitää Rauman kirkkoherra, rovasti Eetu Kilpeläinen, syntyisin nastolalainen. Pietarinradan takana vas. näkyy vaalea Karlssonin-Kaalamon kauppakartano, mutta Rautatienpuisto oik. on vielä rakentamaton. Uusikylä 1920-08-08. Kokoelma Arno Jarla.

Kunniavartiossa saksalaisten muistomerkin paljastustilaisuudessa seisoo ed. kaksi suojeluskuntalaista ja Nastolan suojeluskunnan lipun vartion vieressä juhlapuheen pitänyt rovasti Eetu Kilpeläinen sekä saksalainen sotilas. Uusikylä 1920-08-08. Kokoelma Arno Jarla. Lehti-ilmoituksen mukaan neljän metrin korkuisen patsaan valmisti O. Y. GRANIT "oman luonnoksemme mukaan punaisimmasta Hangon graniitista".

Saksalaisten sotilaiden hautakumpu ja Uudenkylän taistelun muistomerkki Uudenkylän asemalla. Jalustassa ovat tiedot taistelusta ja kaatuneista. Muistomerkki näkyy myös Pietarinradan ja Kouvolantien matkustajille. Punaiset pihlajanmarjat näyttävät kuin surun kyyneleiltä. Muistomerkki näyttää vaikuttavalta kaikkina vuodenaikoina. Uusikylä 2009-09-06. 1679-1680.

Nykyajan "kiitolliset Nastolan kuntalaiset" polkevat saksalaisten muistomerkin ohi talvellakin tulevaisuus tukevasti tarakalla, taust. Pietarinrata. Uusikylä 2009-03-26. 2881.

Muistomerkin vierestä harjunrinnettä alas Puutarhatien varren kerrostaloille johtaa aikoinaan lapiotyönä vierretty Obelixin oikopolku halki vehreän pensaston, missä parhaillaan kukkii tuomi, vieressä uljaiden honkien rivistö Laaksorinteen talon tasalla. Tämä polku on henkilökohtaisesti tuttu vuosien asumisajalta. Uusikylä 2022-05-30. 9789.